



# НАРЪЧНИК ЗА БОРБА С ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ

Бърз преглед на нидерландския опит



БЪЛГАРСКИ  
ХЕЛЗИНСКИ  
КОМИТЕТ

Настоящата публикация е изготвена в рамките на проект на Българския хелзински комитет (БХК) – независима неправителствена организация за защита правата на човека: политически, граждански, културни, социални. Акцент в работата на организацията е отстояването на правата на най-уязвимите групи: деца, хора с увреждания, жени, етнически, верски и полови малцинства, лишени от свобода.



Публикацията е създадена по проект „Стоп на полово-базираното насилие срещу жени и деца в България“ – GBV-OUT, съфинансиран от програма „Права, равенство и гражданство“ на Европейския съюз. Отговорността за съдържанието на публикацията е изцяло на авторите ѝ и по никакъв начин не може да се смята, че отразява позицията на Европейската комисия или нейните агенции.

Публикува се под лиценз Creative Commons Attribution – NonCommercial – NoDerivatives 4.0 International License (CC BY-NC-ND 4.0). Съгласно този лиценз, имате право да копирате и възпроизвеждате настоящето произведение във всякакъв формат при условие, че: посочвате авторите на произведението; разпространявате го без комерсиална (стопанска) цел; и не сте правили изменения или добавки към оригиналния вид на произведението. За да се запознаете с лиценза посетете <http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>.

## **Съдържание**

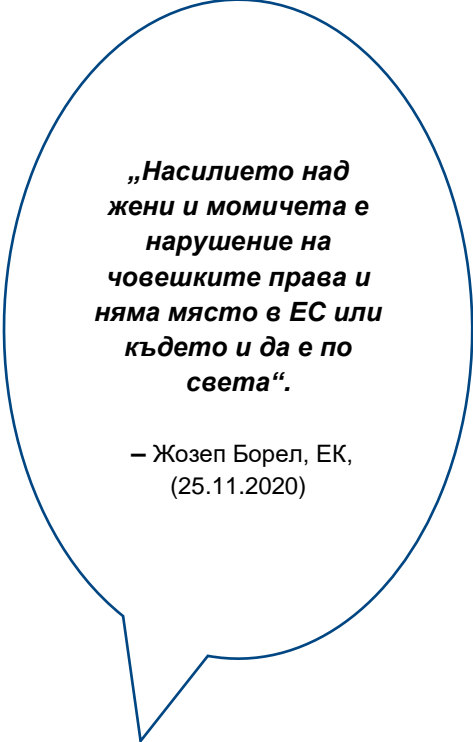
<b>Увод</b> .....	<b>1</b>
<b>Първа глава</b> .....	<b>3</b>
1.1 Цел на наръчника.....	3
1.2 Определения и обхват .....	4
1.3 Форми на домашно насилие .....	4
1.4 Анализ и данни за ситуацията в България .....	5
<b>Втора глава</b> .....	<b>7</b>
2.1 Обществена значимост на борбата с домашното насилие над жени .....	7
2.2 Последствия на домашното насилие върху жертвите .....	8
2.3 Извършители.....	10
<b>Трета глава</b> .....	<b>12</b>
3.1 Сътрудничество с партньори на национално ниво .....	12
3.2 Подходът на нидерландската полиция.....	14
3.3 Инструкции за работа на нидерландската полиция.....	16
<b>Трета глава</b> .....	<b>18</b>
4.1 Вашата роля като полицейски служител .....	18
4.2 Признаци на домашното насилие .....	18
4.3 Какво да предприемем.....	19
4.4 Наблюдение .....	19
<b>Източници</b> .....	<b>21</b>
<b>Приложение 1</b> .....	<b>24</b>
<b>Приложение 2</b> .....	<b>26</b>

## Увод

*„Насилие над жени съществува в целия ЕС. Това е престъпна, брутална форма на дискриминация и нарушение на фундаменталните права на жените“*  
– Европейската комисия

Домашното насилие и насилието, основано на полов признак, са сериозни проблеми в Европа. Различни международни организации, сред които и Обединените нации (ООН), поставят тези проблеми на фокус. За съжаление нито една европейска държава не е успяла да ги изкорени, но много страни предприемат действия, за да подобрят положението на жените в своите общества. В България домашното насилие над жени остава значителен проблем. Специалният докладчик на ООН по въпросите на насилието над жени посочва, че няколко важни разпоредби, свързани с домашното насилие над жени в България, не са в съответствие с международните стандарти. Пример за това е т. нар. Истанбулска конвенция, обявена за противоречаща на конституцията от българския Конституционен съд. В решението си съдът пише, че термините в конвенцията са чужди на българската конституционна и правна система и че въвеждането на термина „социален пол“<sup>1</sup> в българския правен ред би нарушило принципа за върховенството на закона в българската конституция. По

този начин Конституционният съд де факто блокира ратификацията на Истанбулската конвенция. Решението дойде след едногодишна агресивна кампания срещу документа. Дори след призива на Европейския парламент всички държави членки да ратифицират своевременно конвенцията през 2019 г. не последва реакция от българските власти.



**„Насилието над жени и момичета е нарушение на човешките права и няма място в ЕС или където и да е по света“.**

– Жозеп Борел, ЕК,  
(25.11.2020)

Истанбулската конвенция е важно споразумение, тъй като идентифицира домашното насилие като „*проява на исторически неравнопоставените властови отношения между жените и мъжете, които са довели до доминация над жените и дискриминация срещу тях от страна на мъжете, както и до*

<sup>1</sup> Преводът на термина „gender“, избран в документа – бел. прев.

възпрепятстване на пълния напредък на жените; (Истанбулска конвенция, 2011). В резултат на остарели възгледи за неравнопоставеността на половете, домашното насилие и другите форми на насилие, основано на пола, засягат жените в по-голяма степен от мъжете. Истанбулската конвенция също така припознава децата като жертви на домашно насилие, включително в качеството им на негови свидетели. Като назовава тези проблеми, Конвенцията цели да създаде Европа, свободна от насилие над жени и деца и тормоз в семейната среда. Това я прави изключително важен документ в борбата срещу домашното насилие над жени и деца. Истанбулската конвенция е подписана от всички държави членки на ЕС и е ратифицирана от 21 от тях. Тя е широко приета от страните на Балканския полуостров, с изключение на България. Неуспехът на държавата да въведе пълна наказателноправна защита срещу домашно насилие оставя жертвите му в несигурна, уязвима и незащитена позиция („Правата на човека в България през 2019”, БХК). И докато повечето партии в българския парламент декларираха готовност да въведат мерки за борба с насилието над жени и домашното насилие, досега са предприети едва няколко стъпки в тази посока. Това оставя сериозни пропуски в българското законодателство срещу насилието над жени, в държавните политики относно основаното на пола насилие, както и в прилагането им. Те на свой ред водят до системен провал на държавата да защити жертвите на домашно насилие и да потърси

отговорност от извършителите (Доклад на организациите *Advocates for Human Rights* и *Open Door Centre Foundation* пред Комитета на ООН за премахване на всички форми на дискриминация срещу жените, януари 2020). Ситуацията поставя в риск не само жени, но и деца, тъй като българското законодателство не предвижда адекватна защита за децата в случаи на домашно насилие.

Съществуват много начини да се повиши чувствителността на обществото към проблема. Подобряването на законодателството и ратифицирането на важни международни споразумения е един от тях, но Комитетът на ООН по икономически, социални и културни права отправи и други препоръки към България през 2019 г. Те включват провеждане на обучения за правоохранителните и съдебните

Истанбулската конвенция е широко приета от страните на Балканския полуостров с изключение на България.

органи, посветени на природата на насилието над жени, неговите причини и последствия, както и на адекватната работа с жертвите в такива случаи. Друга препоръка е повишаването на цялостната осведоменост на обществото относно насилието над жени (Комитет на ООН по икономически, социални и културни права , 2019).

Целта на този наръчник е да изпълни някои от препоръките на Комитета. Публикацията е насочена към

полицейски служители, които работят по случаи на домашно насилие и целта му е да повиши капацитета им в областта чрез споделяне на добри практики от нидерландския опит. Този наръчник е част от по-голям проект, чиято цел е да насърчи политическата воля за въвеждане на по-широки законодателни и практически мерки за борба с основаното на пола насилие, както и да създаде обществена нетърпимост към него. Публикацията е създадена от нидерландската полиция в сътрудничество с Българския хелзинкски комитет, като по покана на БХК полицията споделя добри практики от работата си по случаи на домашно насилие над жени и деца.

## ***Първа глава***

### **1.1 Цел на наръчника**

Целта на този наръчник е да повиши ефективността на българските полицейски служители, които се отзовават на сигнали, свързани с домашно насилие, както и да им позволи да предоставят по-добра защита на жертвите на домашно насилие и насилието, основано на пола. На практика това означава привеждане на вътрешните протоколи за работа на полицията в съответствие с международните стандарти. Това ще бъде осъществено чрез обмяна на опит в работата по случаи на домашно насилие и насилие, основано на пола.

За да подготвим служителите на първа линия в борбата с насилието над жени в България – полицейските органи - тук

представяме процедурите, следвани от нидерландските им колеги. Този наръчник ще бъде използван в рамките на пет обучителни сесии, които ще се състоят в България през май 2022 г. По време на сесиите участниците ще обсъдят основните проблеми, свързани с превенцията и борбата с всички форми на насилие над деца, младежи и жени в светлината на препоръките на международните органи. Особено внимание ще бъде обърнато на пропуските в съдебното преследване на подобен тип насилие. Наръчникът илюстрира практиките на нидерландската полиция в тази област. Някои от важните му цели са:

- Да предложи мерки за проследяване и регистриране на всички форми на насилие, основано на пола, от страна на правоохранителните органи;
- Да постави въпроса за правилното разпознаване и регистриране на всички форми на престъпления, основани на пола, включително домашното насилие, като ключов принцип в превенцията на всички форми на насилие срещу деца, младежи и жени.

Участниците също така ще преминат обучение по комуникация, включително като лица за контакт с националните статистически служби и организации в подкрепа на жертвите на насилие.



**THE POLICE ACADEMY IN CYPRUS** is incorporating specific training on violence against women in its curriculum with a focus on registration of complaints, investigation and prosecution.

**Текст върху изображението:**

**УЧЕБНИЯТ ПЛАН НА ПОЛИЦЕЙСКАТА АКАДЕМИЯ В КИПЪР** включва специални курсове по въпросите на насилието над жени с фокус върху регистрацията на жалбите, разследването и съдебното им преследване.

### 1.2 Определения и обхват

Насилието, основано на пола, е феномен, чиито корени се намират в неравнопоставеността между половете. То продължава да бъде едно от най-често срещаните нарушения на човешките права по света. Това е насилие, насочено към личността заради нейния пол. Жертви на този тип насилие могат да бъдат и жени, и мъже, но в действителност мнозинството от жертвите са жени и момичета (Европейски институт за равенство между половете, 2021).

Терминът „основано на пола насилие“ подчертава факта, че много форми на насилие над жените се коренят във

---

<sup>2</sup> Тук не включваме всички форми на домашно насилие, идентифицирани от

властовата неравнопоставеност между мъжете и жените (Европейски институт за равенство между половете, 2021). Домашното насилие е форма на насилие, която често възниква от неравнопоставените властови отношения между половете. То включва всички актове на физическо, сексуално, психологическо или икономическо насилие, които се случват в семейството или в домакинството, или между бивши или настоящи съпрузи или партньори, независимо дали извършителят живее или е живял заедно с жертвата (Съвета на Европа, 2011).

### 1.3 Форми на домашно насилие

Когато става дума за домашно насилие, често първо се сещаме за физическите му измерения. Физическото насилие е действително сериозна и често срещана форма на домашното насилие, но не е единствената.

Психологическото или емоционално насилие в семейството е друг сериозен проблем, който е дори по-труден за разпознаване. Тук ще обсъдим някои от най-важните форми на домашно насилие.<sup>2</sup>

Физическото насилие включва всяко действие, което причинява физическо нараняване в резултат на противозаконно употребена сила. То може да приеме формата на лека или тежка телесна повреда, лишаване от свобода и дори убийство. (Европейски институт за равенство между половете, 2017).

Европейската комисия, като например *икономическото насилие и следенето*.

**„Всички ние с общи усилия трябва да създадем климат на абсолютна нетърпимост към насилието.” –**

Барак Обама (Белия дом,  
19/09/2014)

Сексуално насилие е всеки сексуален акт, извършен спрямо жертвата без нейното съгласие. Това може да бъде изнасилване, но и всяка друга форма на сексуален тормоз или посегателство (Европейски институт за равенство между половете, 2017).

Всяко действие, което цели или води до негативни последици за психическото здраве на жертвата, може да се разглежда като психическо или емоционално насилие. Последствията му включват страх, депресия, ниско самочувствие и различни психически разстройства. Примери за емоционално насилие са отправянето на обиди, крясъци, заплахи, както и извършването на насилие в присъствието на деца (Ivanova, 2016). Изследванията сочат, че емоционалното насилие може да има сериозни последици, които са понякога дори по-травмиращи от актовете на физическо или сексуално насилие. Продължителният психически или емоционален тормоз води до структурни промени в мозъка, нервната система и други части от тялото на детето (Spinazzola et al., 2014).

Принудителното ограничаване на личния живот е форма на насилие. Тя включва всеки акт, водещ или целящ да

доведе до контрол и ограничение на личните човешки права, като правото на движение, себеизразяване, слово, на личен или социален живот, извършени чрез вербална, психологическа, икономическа или физическа принуда или злоупотреба със сила. (Ivanova, 2016).

**„Все още е по-лесно да осъдиш крадец,  
отколкото изнасилвач  
и е по-вероятно човек  
да бъде арестуван за  
неправилно паркиране,  
отколкото за домашно  
насилие” – Джоузеф  
Байдън (14.01.1991)**

#### **1.4 Анализ и данни за ситуацията в България**

По данни на Световната здравна организация около една трета от жените и момичетата по света стават жертви на насилие в някакъв момент от живота си. Процентът вероятно е по-висок, тъй като заради стигмата и срама около този тип насилие жертвите често предпочитат да не подават оплаквания. Затова много от извършителите остават безнаказани (Европейска комисия, 2020).



Насилието над жени остава проблем в България. Според статистиката на Министерството на вътрешните работи убийствата на жени от съпрузи, партньори и близки родственици са се увеличили с 50% за последните три години.

Всяко трето убийство, извършено през 2018 г., е било вследствие на домашно насилие („Новините”, 2019).

Българският хелзинкски комитет (БХК), който прави преглед на съдебната практика, свързана с домашното насилие, съобщава, че в 95% от случаите на феминцид (убийството на жена или момиче поради пола им, извършено от мъж) жертвата е познавала убиеца си. В 70% от случаите жертвата е имала близки отношения с извършителя и в 40% от случаите убиецът е бил настоящ или бивш неин интимен партньор (БХК, „Убийствата на жени в България“ 2012-2017).

Множество неправителствени организации докладват, че 40% от полицейските служители и 30% от социалните работници смятат, че случаите на домашно насилие са се увеличили в последните няколко години. Според тях в България липсват системни политики, включително адекватно финансиране на услугите за превенция и защита на жени и деца от домашно насилие. Пропуските в законодателството спъват ефективната криминализация на домашното насилие, както и процеса по издаване на заповеди за защита. (Ivanova, 2016; *Национално изследване на домашното*

*насилие и насилието по полов признак в България, 2016*). Конвенцията за премахване на всички форми на дискриминация по отношение на жените (CEDAW) отправя няколко препоръки към България за подобряване на законодателството. Страната следва да криминализира всички форми на насилие, основано на полов признак и да реформира наказателния закон, за да защити жените от всички форми на сексуално насилие. Засега тези препоръки не са спазени.

През 2019 г. специалният докладчик на ООН по въпросите на насилието над жени направи официално посещение в България. Целта на визитата беше да бъдат оценени законодателната рамка, политиките, услугите и прилагането на добри практики в областта.

Докладчикът посочва, че към момента на посещението ѝ в България се е наблюдавал регрес в областта и атака над правата на жените, засилени от масирана кампания срещу ратификацията на Истанбулската конвенция. Тази кампания е получила подкрепата на видни политически фигури, както и на Православната църква, и е основана на погрешна интерпретация и изкривяване на съдържанието на Истанбулската конвенция и термина „пол” (gender). Това е създавало враждебна среда за организациите, работещи в областта на женските права, както и негативно отношение към термина „пол” в обществото. (Съвет на ООН по правата на човека, 2020). По време на визитата

си специалният докладчик е получила обезпокоителни сигнали за открито сплашване на активисти и организации за женски права. Самите организации съобщават за зачестили случаи на реч на омразата и стигматизация спрямо хората, подкрепящи ратификацията на конвенцията. Докладчикът също отбелязва нормализацията на насилието срещу жени, основано на половия им признак, особено на домашното насилие, както и ниската обществена чувствителност спрямо проблема. Той е продукт на патриархални възгледи и полови стереотипи и все още се смята за частен въпрос, посочва тя. (Съвет на ООН по правата на човека, 2020). Всичко това дава повод за безпокойство.

Данните на Европейската комисия, представени в графиките, демонстрират колко е разпространено насилието над жени в Европа. Те са повод за силна тревога и подчертават нуждата проблемът да получи по-голяма видимост в обществото.



**Текст към първа графика:** Всяка трета жена в ЕС на възраст над 14 години е преживяла физическо и/или сексуално насилие.



**Текст към втора графика:** Всяка втора жена в ЕС е била обект на сексуален тормоз.

## ***Втора глава***

### **2.1 Обществена значимост на борбата с домашното насилие над жени**

*„Опитът от кризисните центрове и центрoвете за психологическа подкрепа на жени, пострадали от домашно насилие, показва, че негова жертва може да стане всяка жена, независимо от образование, националност, доходи, религия, възраст или етнически произход. Жертви и насилници има във всички социални класи“.*

— Брюкнер, М., “Wege aus der Gewalt gegen Frauen und Mädchen” (Frankfurt/M: Fachhochschulverlag; 1998.)

Фактът, че домашното и основаното на пола насилие са толкова разпространени свидетелства за нуждата да се говори за тях. Всеки може да стане жертва на подобен тип насилие, независимо от

социалноикономическото си положение или образованието си (ООН, 2021). Въпреки това то най-често се проявява по линията на неравенството между половете и жените са най-честите потърпевши (Flury, Nyberg & Riecher-Rössle, 2010). Като цяло, независимо от етническия си произход, раса и социално-икономическо положение<sup>3</sup>, жените са в по-голям риск да станат жертви на тормоз, телесна повреда и насилствена смърт, отколкото мъжете. (Karakurt, Smith and Whiting, 2014). Социалните работници в България посочват, че практически във всички случаи на домашно насилие над жени, непълнолетните им деца също се явяват жертви. В тези ситуации децата често стават обекти или преки свидетели на насилието, което има драстични последици върху благосъстоянието им (Ivanova, 2016).

---

<sup>3</sup> Това не означава, че мъжете не могат да бъдат жертви на домашно насилие. Те,

## **2.2 Последствия на домашното насилие върху жертвите**

Домашното насилие бележи трайно и негативно способността на жените и децата да водят щастлив и продуктивен живот (Karakurt, Smith and Whiting, 2014). Физическото насилие често води до травми и увреждания, до хоспитализация, а в най-тежките случаи и до смърт. Има и други сериозни здравословни последици, които могат да останат скрити. Те включват депресия, тревожност, посттравматичен стрес, наркотични зависимости и ниско самочувствие (Karakurt, Smith and Whiting, 2014). В следващите редове ще ги дискутираме.

Един от първите примери за невидимите травми от преживяното насилие е депресията. Жените, пострадали от насилие или насилие, основано на полов признак, са в по-голям риск от развитие на клинична депресия (Karakurt, Smith and Whiting, 2014). Тя води до промени във физическото и психическото състояние на личността, като смущава съня, апетита и енергията на организма. В дългосрочен план жертвите могат да развият суицидни мисли и да посегнат на живота си. Щраус и Смит (1990) установяват, че жените, пострадали тежко от побой от страна на мъж, са в четири пъти по-голям риск да изпаднат в депресия или да направят опит за самоубийство в сравнение с невиктимизираните жени (Karakurt, Smith and Whiting, 2014).

както и децата и възрастните хора също могат да станат обект на домашно насилие.

Посттравматичното стресово разстройство (ПТСР) е друго състояние, което се среща често сред жените, жертви на насилие. Някои от най-честите му симптоми са повторното, натрапчиво преживяване на спомена за травмиращия инцидент (ретроспекция), кошмари, емоционално вцепенение или свръхвъзбуда, която причинява изострени реакции и смущения в съня. (Karakurt, Smith and Whiting, 2014). Според изследване на Мертин и Мор от 2001 г. между 40% и 60% от жените, жертви на домашно насилие, страдат от ПТСР. Развиването на ПТСР е особено характерно за жертви на сексуално посегателство. (Karakurt, Smith and Whiting, 2014).

Домашното насилие може да доведе и до алкохолни и наркотични зависимости. Жените, преживели домашно насилие и насилие, основано на пола, са по-склонни да злоупотребяват с алкохол и наркотични вещества в сравнение с останалите жени.

Домашното насилие води до тежки последствия за жертвите и за обществото като цяло.

Проблемът често започва с редовно предписани медикаменти, към които жертвата развива зависимост (Karakurt, Smith and Whiting, 2014).

Един последен пример за негативно отражение на насилието върху жертвата

е ниското самочувствие. Жените, преживели насилие, често изпитват вина и срам и се самообвиняват за случилото се. Това води до изграждането на отрицателен себеобраз, който на свой ред може да формира порочен кръг: жертвата с ниско самочувствие е по-склонна да има връзки с насилници и ги прекратява по-трудно. Негативният себеобраз може да се формира и в резултат на реакциите на професионалисти, които обвиняват жертвата за преживяното. Следователно е изключително важно отговорността за преживения тормоз никога да не бъде прехвърляна върху жертвата. Подобни отрицателни обществени реакции са свързани с развитие на депресивни и тревожни разстройства, смятат изследователите. (Karakurt, Smith and Whiting, 2014).

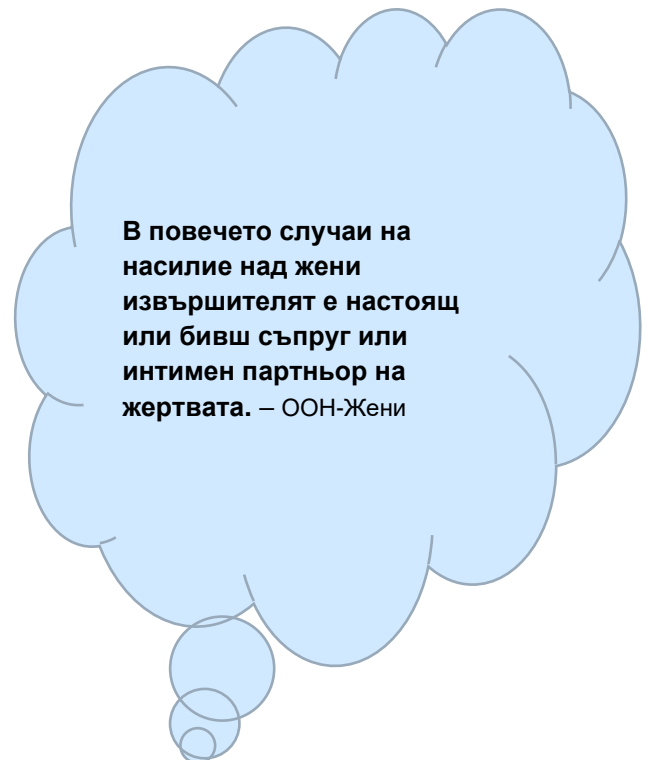
Когато видим колко сериозни и опасни са последствията на домашното насилие, става ясно, че жените и децата страдат много тежко, когато са жертва на домашно насилие. Вероятно е тези последствия да останат с тях до края на живота им. Поради това е много важно да се говори за този проблем и да се предостави адекватна помощ на жертвите. Своевременното разпознаване на случаи на домашно насилие и подкрепата на жертвите играе голяма роля за качеството на живота им занапред. Предотвратяването на домашното насилие и подпомагането на жертвата му има ефект не само върху самата нея. Този опит влияе на семействата с поколения напред. Това е така, защото

децата, подложени на домашно насилие, са по-склонни да станат насилници, когато пораснат. Според едно изследване хората, преживели домашно насилие в детска или юношеска възраст често проявяват насилие към интимния си партньор (Manchikanti Gómez, 2010; Herrenkohl et al., 2003; Widom, 1989). Друго проучване показва, че една трета от пълнолетните жертви на домашно насилие знаят, че насилникът им е преживял подобна травма като дете (Ivanova, 2016). Подобен опит в ранна възраст води до прояви на насилствено поведение по-нататък през живота. В някои от случаите извършителят е бил пряка жертва, а в други е бил свидетел на продължително насилие в семейството си. И в двете ситуации жертвата често става домашен насилник.

### **2.3 Извършители**

Извършителят на домашно насилие е част от „семеината среда“ на жертвата. Това може да бъде неин настоящ или бивш интимен партньор, съпруг, друг член на семейството, приятел или познат. Под приятели и познати на семейството се разбират онези, които са в приятелски отношения с жертвата и се срещат с нея в семейна среда. Дали жертвата и извършителят живеят в едно домакинство не е от съществено значение за дефиницията на домашното насилие; то се характеризира с близките отношения между извършителят и жертвата (Flury, Nyberg & Riecher-Rössle, 2010). Травмата от преживяното домашно насилие в детството обаче се усеща и

извън семейството. Децата, пострадали от насилие, по-често проявяват агресия, когато пораснат, включително и извън дома. Тази теория се нарича „кръговрат на насилието“ (Onrust et al., 2011) и според нея преживелите насилие и тормоз деца са по-склонни да развият агресивно и дори да престъпно поведение (Onrust et al., 2011). И други



**В повечето случаи на насилие над жени извършителят е настоящ или бивш съпруг или интимен партньор на жертвата. – ООН-Жени**

изследователи са съгласни и добавят, че преживяното в детството физическо насилие се свързва с по-груб стил на игра през юношеството, повече проблеми с дисциплината в училище, ранни прояви на агресия, включително насилие срещу интимните партньори през юношеството, а връстниците на тези подрастващи са по-склонни да ги характеризират като агресивни (Macmillan, 2001; Margolin & Gordis, 2000). Следователно домашното насилие има сериозно въздействие не само върху семейния живот, а и върху обществото като цяло. Високите нива на

домашно насилие в дадена държава могат да доведат до нарастване на престъпността. Според изследователи има няколко механизма, които обясняват тази взаимовръзка. На първо място те посочват въздействието на престъпността върху домашното насилие. На личностно ниво криминално проявените са по-склонни да приемат насилието като метод за разрешаване на конфликти. Това води и до по-широкото му приемане от страна на жертвите и повишаване на риска от виктимизация (Stith et al., 2004; Ten Boom & Witteboom, 2019). В този смисъл една престъпна среда, в която насилието е често явление, може да доведе до нормализация на насилието във всички ситуации. На второ място, домашното насилие също влияе върху престъпността. Увеличаването на случаите на домашно насилие води и до ръст на криминалните прояви в и извън домашната сфера, отново защото насилието се нормализира. Теорията за социалното учене счита, че децата усвояват поведенчески модели, като наблюдават родителите си (Bandura, 1977). Така децата, които стават свидетели на насилие в семейната си среда, са по-склонни да приемат и извършват насилие по-късно (Caraldi et al., 2012). Един допълнителен фактор, който трябва да вземем под внимание е, че както домашното насилие, така и криминалните прояви могат да предизвикат полицията и здравните власти да съсредоточат вниманието си върху определени семейства. Това може да доведе до ранното откриване на случаи на домашно насилие, което от

своя страна може да доведе до т. нар. „пристрастие на длъжностните лица“. Ако случаят е такъв, то вероятно властите придават твърде голяма тежест на връзката между домашното насилие и престъпността. Има и изследователи, които смятат корелацията между двете за заблуждаваща, тъй като е възможно и двата феномена да се влияят от други рискови фактори, които остават скрити. Ако това е така, може и да не съществува причинно-следствена връзка между домашното насилие и криминалните прояви.



**Текст към изображение:**  
**ЕДНА ОТ КАМПАНИИТЕ СРЕЩУ ДОМАШНОТО НАСИЛИЕ В ИТАЛИЯ** използва големите футболни мачове, стадионите и предаванията за футбол по телевизията, за да достигне посланието ѝ до целевата група от мъже и момчета.

## Трета глава

### 3.1 Сътрудничество с партньори на национално ниво

#### Съвет

Ако в случай на домашно насилие се наложи жертвата или извършителя да бъдат изведени от мястото на инцидента, погрижете се те да вземат достатъчно лични вещи със себе си. Така няма да имат повод да се върнат на мястото на инцидента.

Нидерландската полиция има няколко ключови задачи в борбата с домашното насилие. Те са поверени на полицейските органи, защото в Нидерландия предотвратяването на домашното насилие е не само частен въпрос, но и ангажимент на държавата. Първото задължение на полицията е да следи за спазването на законите, като предприема действия срещу нарушения и престъпления. Освен това тя е длъжна да защитава всеки, който живее или пребивава на територията на Нидерландия и да предоставя помощ на всеки нуждаещ се. Нидерландската полиция докладва на организацията „Безопасен дом“, всички сигнали и съмнения за случаи на домашно насилие, насилие на деца и други заплахи за здравето и живота на непълнолетните. В борбата си с домашното насилие нидерландската полиция си сътрудничи с много институции, като най-често си партнира с организацията „Veilig Thuis“ (от нидерландски – „Безопасен дом“), прокуратурата, службите за пробация и

реабилитация, както и нидерландският съвет за грижа и закрила на детето. Конкретните роли и отговорности на тези партньори, включително на полицейските органи, са описани по-долу.

„Безопасен дом“, или „Veilig Thuis“ е специален отдел към общинските администрации в Нидерландия, който играе централна роля в борбата с домашното насилие. Службата приема сигнали (или съмнения) за случаи на домашно насилие и малтретиране на деца от различни източници, включително граждани, полиция, медицински служители и учители. Сигналите се завеждат в централизирана база данни, поддържана от „Безопасен дом“ и се сравняват с вече наличната информация от други източници. Задача на службата е да оцени риска за лицата в конкретната ситуация, да формулира мерки за тяхната безопасност и протоколи за координирано институционално действие.

Прокуратурата е друга институция, с която си партнира нидерландската полиция. Има много фактори, които прокуратурата взема предвид при случаи за домашно насилие или малтретиране на деца. Те са:

1. Има ли в случая данни за извършено престъпление?
2. Ще допринесе ли наказателното преследване за безопасността на хората в конкретната ситуация?

3. Ще допринесе ли наказателното преследване за предотвратяване на последващ инцидент?
4. Какви наказателно-правни действия са необходими?
5. Какви наказателно-правни действия са възможни?

Третата институция, с която работят полицейските органи, е Съветът за грижа и закрила на детето, орган към Министерството на правосъдието. Съветът трябва да оцени дали детето се намира в безопасна среда, като разгледа случая от негова гледна точка. Задълженията му включват:

- Да прави проверки на семейства с проблемни отношения, като може да изиска от съда да наложи заповед за защита на дете.
- По искане на съда да прави проверки и да дава препоръки в случаи, касаещи упражняване на родителски права и право на посещение. Съветът взима отношение и по диспути между родители, които не могат да достигнат съгласие за упражняване на правата.
- Съветът прави проверки на инциденти, в които младежи са имали сблъсък със закона. Той информира съда или прокуратурата за разследванията, които провежда и препоръчва най-подходящите в случая мерки. Освен това съветът координира изпълнението на съдебни заповеди за полагане на

общественополезен труд от страна на младежи.

### **ЗА „БЕЗОПАСЕН ДОМ“** Важен партньор на нидерландската полиция

„Безопасен дом“ предоставя консултации и подкрепа и е контактният център за всички сигнали за домашно насилие и малтретиране на деца. Службата помага на всеки, който смята, че безопасността му или безопасността на някой друг е застрашена. Ако сте служител, също може да разчитате на „Безопасен дом“ за подкрепа. Независимо дали имате въпроси, подозрения или сте сигурни, че нещо не е наред, да споделите притесненията си е важна първа стъпка, която може да направите с „Безопасен дом“.

- Съветът консултира съдебните органи по дела, в които има намесени деца, по въпроси, свързани с родителски права, режим на лични отношения, международна защита на детето и други.
- Съветът може да препоръча дадено семейство да бъде поставено под наблюдение. Службата за закрила на деца и



младежи работи със семейството, включително по въпроса с уреждане на родителските права. Тази служба работи денонощно и може да се намеси незабавно, за да осигури безопасността на децата и семействата.

Последната институция, с която работи нидерландската полиция, са Пробационните служби, които са компетентни по въпроси, свързани с наказателното право и осъдените. Мисията на тези служби е да постигнат дългосрочна промяна в поведението на осъдените лица. Задачата им е да преценят кои наказателни и охранителни мерки са необходими, за да се предотврати повторното нарушение на закона, но от гледна точка на осъдения. В работата си със случаи на домашно насилие и насилие над деца пробационните служби взимат предвид докладите, направени от „Безопасен дом“, и предоставят оценка на риска пред съдилищата. Службите следят дали се спазват специалните условия на пробацията. Всички организации могат да се допитат до тях, ако е необходима справка.

### **3.2 Подходът на нидерландската полиция**

В тази част на наръчника са описани няколко възможни намеси и мерки за безопасност, които полицията може да предприеме в случаи на домашно насилие или малтретиране на дете. Това не е изчерпателен списък на възможните действия, защото всеки

отделен случай изисква персонален подход и комбинация от различни мерки. По-долу са разгледани разликите между подхода към заподозрения и подхода към жертвата.

#### **Казус**

Идентифициране на случай на насилие над дете

„Приятелят на моя син често идва в къщи да си играят. След известно време забелязах странно поведение: всеки път когато съпруга ми се върнеше вкъщи, той бързо бягаше по стълбите нагоре, докато преди това беше увлечен в игра. Винаги съм смятала, че ще разбере лесно, ако се сблъскам със случай на малтретирано дете, защото ще има синини или други видими белези. Но в този случай не видях нищо, просто го усетих. Усетих, че момчето е уплашено. Поради това, че нямаше физически белези, мина много време преди да направя нещо. Гризяха ме съмнения, че не съм права, но също така не спирах да се тревожа. Тогава ми хрумна да се консултирам с учителката. Тя видя същото, което и аз и предприех необходимите мерки.“

#### **3.2.1 Подход спрямо заподозрения**

Този подход включва няколко мерки спрямо заподозрения:

### 1. Консултация между всички партньори

Преди всичко е важно действията на полицията и организациите за борба с домашното насилие да се координират на възможно най-ранен етап. Целта на координацията е да се събере и обмени цялата налична информация по случая.

### 2. Специализиран служител по въпросите на домашното насилие

Всяко районно управление има специализиран служител по въпросите на домашното насилие, който поема случая. Той или тя трябва да направи точна оценка на ситуацията, да определи мерките, които да бъдат предприети и да ангажира компетентните колеги, служби и партньори. Този експерт отговаря за всички случаи на домашно насилие и координира работата между партньорите.

В най-добрия случай всички партньори осъществяват среща на най-ранен възможен етап, обменят информация, съставят план и координират действията си. Важно е в процеса на съвместната работа да се допитват често един до друг, да обсъждат развитието на случая и ако е необходимо да, променят подхода си.

### 3. Разговор със заподозрения за прекратяване на нежеланото поведение

Възможна мярка е провеждането на разговор със заподозрения, в който проблемното поведение да бъде обсъдено и да бъде мотивиран да го промени. Трябва обаче добре да се прецени дали такъв разговор би имал ефект, защото няма място за грешки. Ако се сметне за добра мярка, то разговорът трябва да се проведе

възможно най-скоро и на заподозрения да бъде ясно обяснено, че поведението му е не само нежелано, но и наказуемо. В допълнение можем да му предложим помощ и подкрепа или да го задължим да съдейства на разследването. Провеждането на такъв разговор следва да се регистрира.

### 4. Забрана за посещаване на определено място или осъществяване на контакт с определен човек

Ако лицето е причинило сериозно нарушение или е извършило престъпление, може да му бъде наложена забрана за посещаване на определено място или осъществяване на контакт с определен човек. Така лицето се възпира от посещение на определени места или от търсене на какъвто и да е контакт с жертвата. Ако лицето пренебрегне забраната, прокуратурата може да го привлече под наказателна отговорност. Това може да доведе до глоба, обществено полезен труд или присъда за лишаване от свобода.

### 5. Временна ограничителна заповед

При издаване на временна ограничителна заповед на извършителя на домашно насилие се забранява да влиза в дома на жертвата за 10 дни. През този период му е забранено да осъществява контакт с пострадалото лице и с децата, които живеят в дома. Целта на това отделяне е предотвратяване на по-нататъшна ескалация и предоставяне на необходимата помощ на всички засегнати.

#### **3.2.2 Подход спрямо жертвата**

Вторият подход е ориентиран към жертвата и я поставя в центъра. Тук

нидерландската полиция може да предприеме следните действия:

#### 1. Консултиране на жертвата

По време на консултацията на пострадалата се предоставя информация за правата ѝ, за организации, които могат да ѝ окажат подкрепа, действията, които може да предприеме оттук нататък, както и съвети за безопасност. Ако в домакинството има деца, ѝ се предоставя информация за последиците от домашното насилие върху психическото и физическото здраве на децата.

#### 2. Уведомяване на полицията

Подаването на сигнал за престъпление възбужда наказателно производство, в хода на което ще бъде събрана допълнителна информация от организациите партньори. Затова жертвата може да бъде насърчена да подаде жалба.

#### 3. Сигнализация за адрес, свързан с инцидент на домашно насилие

Маркиране на адрес, свързан с инцидент на домашно насилие, в полицейската система. При извикването му в системата се появява уведомление, което накратко обобщава информацията по случая и дава инструкции за служителите на реда. Това е от полза, когато полицаите се отзовават на последващ сигнал на адреса.

#### 4. Сигнализация за лице, свързано с инцидент на домашно насилие

Маркиране на лице, свързано с инцидент на домашно насилие, в

полицейската система. Такава сигнализация може да се въведе както за жертвата, така и за извършителя, като при проверка се появява информация за случая заедно с инструкции към полицейския екип.

#### 5. Паник бутон

Пример за защитна мярка е паник бутонът. Прилагането ѝ може да бъде разгледано при всяка жалба за домашно насилие или сигнал за сериозен инцидент. Организациите, подпомагащи жертвите, също могат да предоставят паник бутони. При натискане на бутона директно се подава сигнал към спешния телефон на полицията.

#### 6. Кризисни центрове

Кризисният център е безопасно място, където жертвата може да бъде настанена далеч от насилника. Безопасността на кризисния център се обуславя от това, че насилникът не знае местоположението му. Така жертвата може да остане на безопасно място, докато е необходимо.

**Към всеки случай трябва да се подходи индивидуално и с комбинация от различни мерки**

### 3.3 Инструкции за работа на нидерландската полиция

В предишната глава бяха представени мерките за безопасност, които полицията може да предприеме в случаи на домашно насилие. Освен това бяха разгледани двата различни подхода, които нидерландската полиция прилага спрямо жертвата и заподозрения. Глава 3.3 представя

инструкциите за работа на служителите на реда, когато са изправени пред случай на домашно насилие. Те представляват подробен протокол за действие при отзоваване на сигнал за домашно насилие.

Стъпка	Действие
1	От каква намеса имат нужда замесените лица в момента (наказателни мерки и/или помощ)? Обадете се на „Безопасен дом“ и заедно преценете какви действия са необходими, за да се осигури безопасността на пострадалото лице.
2	Проверете състоянието на децата в домакинството (вж. приложение 1).
3	Бъдете внимателни, когато задавате въпроси. Вземете предвид: членовете на домакинството, родствените им връзки и историята на семейството; има ли признаци на страх или някаква зависимост у присъстващите (пр. финансова зависимост/ социална изолация), употребени ли са алкохол или наркотици, има ли огнестрелни оръжия.
4	Съберете доказателствен материал (с помощта на „Безопасен дом“, доколкото това е възможно). Това може да бъде документацията на наранявания или щети в дома чрез снимков материал, както доказателства, събрани след разпит на свидетели и оглед и претърсване на района. Обсъдете с пострадалите какви стъпки могат да предприемат оттук нататък.

5	Проверете в полицейските бази данни за предишни регистрации на замесените лица.
6	Вземете мерки за безопасност. Има ли непосредствена заплаха? Извършено ли е престъпление? Ако да, задръжте заподозрения, освен ако това не застрашава нечия безопасност.
7	Не напускайте местопроизшествието и на позволявайте на никой да го напуска, докато не се уверите, че всички са в безопасност.
8	Докладвайте случая лично и след това се уверете, че е приет от специализираните служители и по него се работи.
9	Винаги уведомявайте „Безопасен дом“

## Трета глава

### 4.1 Вашата роля като полицейски служител

Ако работите като служител на реда, съществува голяма вероятност да се сблъскате със случай на домашно насилие. Това може да бъде кризисна ситуация на крайно и очевидно насилие, но или такава, при която знаците за него са косвени и едва доловими. Важно е да се наблюдава картината в нейната цялост, за да се добие ясна и обективна представа. Затова е необходимо да се запознаете с гледните точки на всички замесени, както жертви, така и потенциални извършители. Много е важно да разберете очакванията, които засегнатите имат към Вас като полицейски служител. Тук първо ще изброим най-честите признаци, явни и косвени, че пред вас има случай на домашно насилие.

### 4.2 Признаци на домашното насилие

Първата стъпка е да познаваме признаците на домашното насилие, а втората – да ги открием, като някои от тях са по-видими от други. По тази причина щателното и прецизно регистриране на всички подробности е решаващо. Понякога конкретният повод да бъде потърсена полицията на пръв поглед не говори за домашно насилие, но в комбинация с други данни за същото лице/семејство очертава конкретен модел на поведение. Ако знаците не са явни и категорично разпознаваеми, осланяйте се на интуицията. С това предвид сме

### Казус

Идентифициране на случай на насилие от страна на интимен партньор

„В разговорите ми с Нелеке ми правеше впечатление, че тя силно се притеснява как поведението ѝ влияе на съпруга и. Струваше ми се, че тя се страхува от него. Запитах се дали тя не е в опасност? Притеснявах се, защото те имаха деца. От друга страна тя беше омъжена вече десет години, а всяка връзка има своите проблеми и кавги. Споделих притесненията си със съпруга ми. С него проучихме как се подават сигнали онлайн, защото досега не бяхме попадали в такава ситуация. По-късно Нелеке ми се обади и ми каза, че съпругът и я е изгонил от къщи. Нелеке и двете ѝ деца бяха на улицата. Радвам се, че тя ми се обади, защото можахме да си поговорим. Тя ми сподели, че са имали проблеми от дълго време и че съпругът и се е държал агресивно. Разбира се, настаних ги у нас, но се притеснявах как внезапната промяна ще се отрази на децата. Не знаех какво е правилното решение в тяхната ситуация и я посъветвах да се свърже с Veilig Thuis. Тя го направи и това ѝ помогна да вземе решение. Тя успя да конфронтира съпруга си и започна да си търси нов дом.

обобщили най-често срещаните признаци на домашно насилие в Приложение 2.

### **4.3 Какво да предприемем**

В Нидерландия, както вече сте прочели, в случай (или съмнение за случай) на домашно насилие, полицията си партнира с много организации. Затова е добре между тях да са сключени ясни споразумения, да са поети ясни ангажименти и да са изготвени работни програми. Така всяка организация знае ролята си и рискът от пропуски намалява. Като полицейски служител в Нидерландия вие знаете кое е правилното лице за контакт във всяка партньорска организация. Различните организации имат различни задачи в процеса.

Едно от най-важните действия при работата със случаи на домашно насилие е внимателното изслушване на всички страни. Вероятно непосредствено след инцидента замесените лица ще са в състояние на възбуда. Изслушването им, препоръчително в различни помещения, ще даде ценна информация, но и има успокояващ ефект. Внимателният разговор може да ги предразположи да съдействат на разследването и да дадат показания. Препоръчително е на повикванията за домашно насилие да се отзовават няколко полицейски служители.

Отделянето на двете страни е една от първите стъпки. Понякога единственият възможен ход е един или няколко човека да бъдат изведени от домакинството. Важно е да сте запознати с действията, които може да предприемете спрямо тях. Могат ли

заподозрените да бъдат задържани? За какъв период от време? Безопасно ли е жертвата да остане в дома си? Има ли други членове на това домакинство, които не присъстват в момента?

Препоръчително е да се събере възможно най-много информация още в този ранен етап. Това включва обяснения от всички лица на мястото на инцидента, включително съседи и потенциални свидетели, както и хора, свързани със семейството, като например учителите на децата. Не се бойте да задавате въпроси. Ако има замесени деца, те не бива да бъдат разпитвани директно, но е важно да ги наблюдавате внимателно. На по-късен етап с децата може да разговаря професионалист. Освен това трябва да съберете доказателствен материал, включително да документирате чрез снимков материал местопроизшествието, предмети, използвани по време на инцидента, дома като цяло. Ако някое от лицата има наранявания, те също трябва да бъдат документирани. Наред с това от голямо значение са и Вашите лични наблюдения за поведението на лицата, защото често жертвите на домашно насилие не са склонни да се оплачат от насилника. Цялата тази информация ще е от полза за случая. В Нидерландия полицията има брошура с информация и съвети, които се предоставят на хората в домакинството. Не на последно място, в Нидерландия полицията винаги се уверява, че след напускане на местопроизшествието всички лица ще бъдат в безопасност.

### **4.4 Наблюдение**

Мисията на полицията не е само да прекрати непосредственото насилие, а да го премахне в дългосрочен план.

Има различни инструменти, които помагат да се постигне тази цел. Понякога ситуацията се разрешава чрез правни средства, в други случаи работата със социални работници и други експерти може да е достатъчна. В всеки случай полицейският служител трябва да демонстрира, че следи случая и е отворен за контакт както с жертвата, така и с извършителя. Посещения на

дома, както предварително уговорени, така и внезапни, могат да спомогнат за благополучната развързка на ситуацията. Да се спечели доверието на семейството често е трудно, но е изключително полезно да се поддържа контакт с тях.

## **Източници**

Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. London: Englewood Cliffs.

Capaldi, D.M., N.B. Knoble, J.W. Shortt & H.K. Kim (2012). A systematic review of risk factors for intimate partner violence. *Partner Abuse*, 3, 231-280.

Committee on Economic, Social and Cultural Rights. (2019). *Concluding Observations on the Sixth Periodic Report of Bulgaria*. United Nations. Available at: [https://tbinternet.ohchr.org/\\_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=E%2fC.12%2fBGR%2fCO%2f6&Lang=en](https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/Download.aspx?symbolno=E%2fC.12%2fBGR%2fCO%2f6&Lang=en)

Council of Europe. (2011). *Convention on Preventing and Combating Violence against Women and Domestic Violence*. [Council of Europe Treaty Series No 210]. Available at: <https://eige.europa.eu/thesaurus/terms/1089>

European Commission. (2020). *Stop Violence against Women: Statement by the European Commission and the High Representative*. [Online article]. Available at: [https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement\\_20\\_2167](https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/statement_20_2167)

European Institute for Gender Equality. (2017). *Glossary of definitions of rape, femicide and intimate partner violence*. [pdf]. Luxembourg: Publication Office of the European Union. Available at: <https://eige.europa.eu/publications/glossary-definitions-rape-femicide-and-intimate-partner-violence>

European Institute for Gender Equality. (2021) *What is gender based violence?* [Online article]. Available at: <https://eige.europa.eu/gender-based-violence/what-is-gender-based-violence>

Flury, M., Nyberg, E., Riecher-Rössle, A. (2010). Domestic violence against women: definitions, epidemiology, risk factors and consequences. *Swiss Medical Weekly*, 1-6.

Herrenkohl, T. I., Huang, B., Tajima, E. A., Whitney, S. D. (2003). Examining the link between child abuse and youth violence: An analysis of mediating mechanisms. *Journal of Interpersonal Violence*, 18, 1189-1208.

Ivanova, S. (2016). *National Study on Domestic and Gender Based Violence in Bulgaria*. [pdf]. Sofia: Partners Bulgaria Foundation. Available at: <https://www.cceol.com/search/book-detail?id=496399>

Karakurt, G., Smith, D., Whiting, S. (2014). Impact of Intimate Partner Violence on Women's Mental Health. *Journal of Family Violence*, 29, 693-702.



Macmillan, R. (2001). Violence and the life course: The consequences of victimization for personal and social development. *Annual Review of Sociology*, 27(1), 1-22.

Manchikanti Gómez, A. (2010). Testing the Cycle of Violence Hypothesis: Child Abuse and Adolescent Dating Violence as Predictors of Intimate Partner Violence in Young Adulthood. *Youth and Society*, 43, 171-192.

Margolin, G., & Gordis, E. B. (2000). The effects of family and community violence on children. *Annual Review of Psychology*, 51, 445-479.

Mertin, P. G., & Mohr, P. B. (2001). A follow up study of post-traumatic stress disorder, anxiety, and depression in Australian victims of domestic violence. *Violence and Victims*, 16, 645-653.

Novonite. (2019). *Dramatic Increase in Murders of Women in Domestic Violence in Bulgaria*. [Online article]. Available at: <https://www.novinite.com/articles/194972/Dramatic+Increase+in+Murders+of+Women+in+Domestic+Violence+in+Bulgaria>

Onrust, S.A., Speetjens, P.A.M., Melchers, M., Verdurnen, J.E.E. (2011). *Agressie en geweld; Weten wat helpt. Een overzichtsstudie van preventieve interventies tegen geweld in de openbare ruimte*. Utrecht: Trimbos Instituut.

Spinazzola, J., Hodgdon, H., Liang, L.-J., Ford, J. D., Layne, C. M., Pynoos, R., Briggs, E. C., Stolbach, B., & Kisiel, C. (2014). Unseen wounds: The contribution of psychological maltreatment to child and adolescent mental health and risk outcomes. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 6, 18-28.

Stith, S.M., D.B. Smith, C.E. Penn, D.B. Ward, & D. Tritt (2004). Intimate partner physical abuse perpetration and victimization risk factors: a meta-analytic review. *Aggression and violence behavior*, 10, 65-98.

Straus, M. A., Smith, C. (1990). Family patterns of primary prevention of family violence. In M.A. Straus & R. J. Gelles (Eds.), *Physical violence in American families: Risk factors and adaptations to violence in 8, 145 families* (pp. 507-526). New Brunswick, NJ: Transaction.

Ten Boom, A. & K. Wittebrood (2019). *De prevalentie van huiselijk geweld en kindermishandeling in Nederland*. Den Haag: Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum.

United Nations. (2021). *What is Domestic Abuse?* [Online article]. Available at:  
<https://www.un.org/en/coronavirus/what-is-domestic-abuse>

United Nations Human Rights Council. (2020). *Visit to Bulgaria: Report of the Special Rapporteur on violence against women, its causes and consequences*. [report]. Available:  
<https://digitallibrary.un.org/record/3865686>

Widom, C. S. (1989). The cycle of violence. *Science*, 244, pp. 160–166.

## **Приложение 1**

### **Протокол за детска безопасност**

При всеки инцидент, на който присъствате, си задайте следните въпроси:

1. Има ли деца на местопроизшествието?
2. Децата в безопасност ли е?
3. Има ли непосредствена заплаха за децата или ситуацията позволява допълнително разследване и координация с други организации?

#### **1. Има ли деца на местопроизшествието?**

- Ако отговорят на сигнал за домашно насилие, обърнете внимание на децата в семейството/домакинството.
- Отбелязвайте присъствието на деца и в други ситуации. При откриване на наркотични вещества в дома, отбележете живеят ли там деца.
- Дори на мястото в момента да не присъстват деца, винаги питайте дали има деца в домакинството. Дори да не са там в момента, средата може да не е безопасна за тях.
- Проверете дали няма деца, които спят в други стаи. Обичайната полицейска практика е да почукате леко на вратата, да се представите и да обясните, че се интересувате как е детето. Ако спи, не го будете. Ако е будно, го успокойте.

#### **2. Мястото безопасно ли е за деца?**

- Ключов въпрос: Безопасна ли е средата/мястото/ситуацията за деца?
- Следват интуицията си. Опишете наблюденията си възможно най-подробно, това може да е ценна информация, благодарение на която дете да бъде изведено от опасна среда.
- Важна информация за полицейския протокол:
  - Запишете личните данни на всички присъстващи деца. Запишете и данните на децата, които не присъстват в момента, но имат връзка с присъстващите лица.
  - Запишете всичко, което децата казват спонтанно.
  - Не разпитвайте децата за характера на инцидента. Ако те сами ви дадат информация, отразете я.

#### **3. Има ли непосредствена заплаха за живота и здравето на дете или позволява ли ситуацията позволява да се направи задълбочено разследване и да бъдат включени други организации?**

- Ако съществува опасност за детето: действайте незабавно. Координирайте действията си с „Безопасен дом“.
- Ако ситуацията не изисква непосредствени действия: винаги подавайте сигнал до „Безопасен дом“. Ако не сте сигурен/а дали е необходимо,

обсъдете го с висшестоящ, със специализиран полицейски служител за работа с деца или със служителя, отговорен за домашно насилие.

- Важни съображения за последващата развръзка на случая:
  - Изслушването на свидетелите трябва да стане преди да оформите полицейските документи. Това важи и за свидетелите деца.
  - Основен принцип при случаите на домашно насилие е, че децата не свидетелстват в съда. Това е така, защото децата изпитват привързаност и лоялност и към двамата родители. Ако няма други доказателства и е належащо дете да бъде разпитано, трябва да се следват протоколите за аудио и видео запис на разпитите. Ако е необходимо, консултирайте се със специалисти в областта на разпитите на деца.

## Приложение 2

### Признаци на домашно насилие над жертвата (пълнолетна)<sup>4</sup>

- Чувства изключителна отговорност за поддържане на добрите отношения с партньора
- Облича се в дрехи, които покриват голяма част от тялото
- Дава неясни обяснения за физически наранявания или ги крие
- Избягва лекарски прегледи
- Омаловажава травмите си
- Очевидна и/или внезапна промяна в грижата за себе си
- Разсеяна е, сякаш не Ви чува
- Не поставя граници в отношенията си с другите
- Няма собствено мнение или не го споделя
- Често говори негативно и/или осъдително за себе си
- Стои тихо и неподвижно и има повърхностно дишане
- Избягва да гледа другите хора в очите
- Ограничава социалните си контакти и не се вижда често със семейството и приятелите си
- Променя осезаемо поведението си в присъствието на партньора
- Никога не идва се появява без партньора си
- Няма контрол над собствените си финанси
- Задава въпроси за развод и/или проблеми във връзката (без да споменава насилие)
- Защишава партньора си и поема негови задачи и отговорности
- Потиска собствените си желания и нужди
- Има предразположение към зависимости и/или злоупотребява с наркотици или алкохол
- Видимо е уплашена от партньора си и/или е уплашена като цяло
- Поведението спрямо партньора и е покорно/плахо
- Казва „Партньорът ми не ми дава да...“
- Не прави нищо без да попита партньора си за разрешение

### Признаци на домашно насилие при жертвата (дете)<sup>5</sup>

Външен вид/здравословно състояние:

- Чести припадъци, болки в стомаха или главоболие
- Промени в телесното тегло
- Показва признаци на умора
- Боледува често или продължително
- Има лоша лична хигиена и мръсни или скъсани дрехи

---

<sup>4</sup> Bronnen: <https://signalenkaart.nl/> en <https://www.slachtofferhulp.nl/gebeurtenissen/huiselijk-geweld/signalen-van-huiselijk-geweld/>

<sup>5</sup> Bronnen: <https://www.ikvermoedhuiselijkgeweld.nl/kindermishandeling/let-op-de-signalen/herken-signalen-bij-het-kind> en <https://www.ikvermoedhuiselijkgeweld.nl/kindermishandeling/let-op-de-signalen/herken-signalen-bij-de-volwassene>

### **Поведение, което може да се наблюдава при деца жертва на домашно насилие:**

- Детето е много затворено в себе си
- Непрекъснато иска внимание или се страхува да остане само
- Не води приятели вкъщи
- Страхува се от определени места и хора
- Не иска да бъде докосвано
- Избягва да гледа хората в очите
- Изостава от връстниците си в ученето
- Често закъснява или отсъства от училище
- Често остава само
- Гладно е, не закусва или не си носи обяд
- Бързо се разсейва
- Често е прекалено буйно или прекалено спокойно
- Нарушава правила или се бунтува срещу възрастните
- Често отива на училище твърде рано ли остава твърде дълго
- Говори негативно за себе си, другите и света
- На игра имитира насилие или сексуални действия
- Бързо се ядосва и удря, ритва или хапе
- Краде или чупи вещи
- Употребява алкохол или наркотици

### **Признаци на домашно насилие при извършителя (възрастен):**

- Лицето е изключително ревниво и властно
- Държи се или много загрижено или напълно безразлично към партньора/децата си
- Налага мнението си, без да се интересува от другите
- Вербално агресивен е, докато не получи своето
- Критикува и унижава партньора си пред други хора
- Раздразнителен и нетърпелив е
- Не е способен да контролира гнева си
- Демонстрира невъзможност да се справи с отговорностите си
- Страхува се от отхвърляне
- Подценява се
- Няма много социални контакти
- Контролира действията на партньора си
- Говори изключително много за себе си
- Не поема отговорност за собствените си проблеми
- Държи партньора си отговорен за собственото си щастие
- Не може да остава сам
- Дава неясни обяснения за свои наранявания или такива на членове на семейството
- Предразположен е към зависимости, злоупотребява или е зависим от алкохол и наркотици
- Агресивните епизоди се редуват с епизоди на разкаяние
- Често обещава, че това поведение няма да се повтори

### **Поведение на извършителя (възрастен) към деца:**

- Не утешава детето
- Често държи детето у дома
- Много е строг и не разрешава нищо на детето
- Натовазва детето със задачи, неподходящи за възрастта му
- Вика и употребява обиден език по адрес на детето
- Отнася се физически грубо с детето
  
- Предпочита да не говори с учители и други възпитатели
- Не следва препоръките на училищата и други институции
- Често контактува с организации за подкрепа
- Посещава различни доктори и болници
- Не позволява да се окаже медицинска или психологическа помощ на детето
- Членове на семейството му често са болни или си взимат болнични
- Често се мести
  
- Твърди, че детето е проблемно и не може да се справи с него
- Отнася се безразлично към физическото и психическото му здраве
- Говори негативно за себе си, другите и света
- Употребява алкохол или наркотици, докато детето е под негова грижа